

**1918 m. vasario 16 d.
Lietuvos Nepriklausomybės
Akto signataras,
Telšių vyskupas
Justinas Staugaitis**

Telšių rajono savivaldybės
Karolinos Praniauskaitės
viešoji biblioteka

Paroda parengta naudojantis
bibliotekininko Gedimino Petrulio
senų spaudinių kolekcija

1918 m. vasario 16 d. Lietuvos Nepriklausomybės Akto signatarai.

Trečias iš kairės sėdi Justinas Staugaitis,
ketvirtas Stanislovas Narutavičius.

Nuotrauka: https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=35532&p_k=1

1918 m. vasario 16 d. Lietuvos Taryba priėmė Lietuvos Nepriklausomybės deklaraciją. Kunigas Justinas Staugaitis buvo vienas iš Nepriklausomybės Akto signatarų, sugebėjęs derinti dvasininko ir politiko pašaukimą.

1926 m. Justinas Staugaitis paskirtas Telšių vyskupu. 1927 m. jo pastangų dėka Telšiuose įsteigiama kunigų seminarija, o 1928 m. šalia buvusio bernardinų vienuolyno iškilo architekto Pauliaus Tarčkovo suprojektuoti modernizmo stiliaus seminarijos rūmai, 1929 – 1930 m. istorizmo stiliaus vyskupų rūmai, projektuoti architektų Pauliaus Taračkovo ir Vladimiro Dubeneckio, 1936 m. Stepono Stulginskio suprojektuoti modernizmo stiliaus vyskupijos salė (dabar – Žemaitės dramos teatras), suremontuota katedra.

Vyskupas Justinas Staugaitis rūpinosi švietimu, socialiniais reikalais, rėmė pavasarininkų įkurtą Motiejaus Valančiaus liaudies universitetą. Stengėsi dalyvauti visų katalikiškų organizacijų suvažiavimuose ir šventėse, rengė Telšiuose Eucharistinius kongresus, sutraukiančius tūkstančius piligrimų. 1929 m. Telšiuose buvo atidaryta vyskupijos spaustuvė, kurioje buvo spausdinamas ir laikraštis „Žemaičių priedelis“, tapęs visos vyskupijos laikraščiu.

Į Telšius vyskupas pasikvietė iškilius kunigus: Vincentą Borisevičių, Jurgį Narijauską, prof. Pranciškų Bučį.

Paskutiniame ganytojiškame laiške 1941 m. liepą Justinas Staugaitis ragino šelpti nukentėjusiuosius nuo karo, pirmasis Lietuvoje drąsiai pasmerkė žydų žudynes, kerštavimą, kėsiniimąsi į svetimą turtą. Vyskupo gyvybė su žodžiais „Dieve, saugok Lietuvą...“ užgeso 1943 m. liepos 8 d.

Tekstas parengtas remiantis: Bucevičė, J., Justinas Staugaitis: nuo Steigiamojo Seimo iki Telšių. Kalvotoji Žemaitija. 2020-05-15 Nr. 38(2074), p. 5.

Telšių Vyskupo Justino Staugaičio pirmasis ganytojiškas laiškas

KAUNAS 1926 M.

Justinas Staugaitis,

Dievo gailėstingumu ir Apaštaly Sosto malone

Telšių Vyskupas,

Dijecezijos Dvasiškijai ir Tikimiesiems sveikinimą ir
ganytojo laiminimą Viešpatyje.

Mylimieji!

Kai Evangelijos šviesa pasiekė Žemaičių žemę, tai jos tikėjimo reikalams aprūpinti 1417 metais buvo įsteigta Žemaičių Dijecezija su vyskupo sostine Varniuose. Iš pradžių ta Dijecezija nei žemės plotais, nei juo labiau gyventojų skaičium nebuvo labai didelė. Tačiau vėliau politinių sąlygų dėka prie Žemaičių Dijecezijos liko pridėta didelė Vilniaus dijecezijos dalis ir Kuršo žemė. Žemaičių Dijecezijos vyskupai patapo ne tik Žemaičių, bet didesnės Lietuvos dalies ir Kuršo katalikų ganytojais. Jų valdžioje buvo apie pusantro milijono katalikų. Pagaliau 1864 metais rusų valdžia, visai nesitarusi su Ap. Sostu, Žemaičių Vyskupą, kartu su Kapitula ir Seminarija, pargabeno iš Varnių Kaunan. Tuo būdu Žemaičių žemė, kelis amžius turėjusi atskirą savo ganytoją, teliko tik didžiulės, galima sakyti, naujos dijecezijos dalimi. Tos dijecezijos ganytojas, tiesa, tebenešiojo Žemaičių Vyskupo vardą, bet gyveno toli nuo Žemaičių.

Šią skriaudą Žemaičiams padarė ta pati rusų valdžia, kuri panaikino mūsų vienuolynus, tuos tikiškinio gyvenimo židinius; kuri per 40 metų nedavė mums ramiai melstis ant mūsų maldaknygių; kuri visa eile įsakymų ir paliepimų trukdė tikiškinį mūsų gyvenimą; kuri, pagaliau, pagamino mums kruviniuosius Kražių įvykius. Žemaičių žemė susilaukė garbės turėti kankinių dėl tikėjimo.

Tais sunkios priespaudos laikais mes siuntėme karštas savo maldas į Aukščiausiojo Sostą. Maldos, Žemaičių kankinių kraujo auka sustiprintos, pagaliau tapo išklaustytos. Iš baisiojo karo griuvėsių Lietuvos tauta išeina jau palaidomis rankomis. Dievo Apvaizdos rankos vedama mūsų tauta paskubomis kuria ir tvarko savo nepriklausomą valstybę.

Tautos laisvėmis naudojasi ir mūsų Bažnyčia. Jo Šventenybė Popiežius Pijus XI, atsižvelgdamas į mūsų Bažnyčios reikalus, teikėsi paskirstyti Lietuvą penkiomis dijecezijomis, duodamas joms vyskopus su Kauno Arkivyskupu priešakyje. Tuo būdu ir vyskupams lengviau bus mažesnės dijecezijos aprūpinti, ir katalikams lengviau bus vyskupai pasiekti. Už šitą mūsų Bažnyčios reikalų sutvarkymą mes privalome būti dėkingi Ap. Sostui. Taigi siųskime į Aukščiausiąjį karštas savo maldas už Šv. Petro [pėdinį, nuoširdžiai mylėkime Šv. Tėvą!

Juo didesnis dėkingumas privalo būti Jūsų, Zemaičiai, nes tampa atnaujinta senoji Zemaičių Dijecezija. Šiuo kartu vyskupo sostinė paskirti ne Varniai, tik Telšiai, kurie yra Zemaičių žemės vidurys ir susisiekimo atžvilgiu daug patogesnė vieta kaip kad senieji Varniai.

Man, nevertam Dievo tarnui, tenka didelė garbė būti pirmuoju naujai įsteigtos Telšių Dijecezijos vyskupu. Būdamas šventojo Tėvo skirtas Jūsų ganytoju, trokštu pamatyti ir aplankyti ne tik kiekvieną parapiją, bet norėčiau prispausti prie širdies kiekvieną kataliką ir tarti jam Išganytojo sveikinimo žodžius: ramybė tau (Luk. XXIV, 36)!

Kad suprastumėte šito mano sveikinimo reikšmę, mes turime sau atsiminti, kaip pasaulio Išganytojas yra pasirinkęs Apaštalus, tuos pirmuosius Katalikų Bažnyčios Vyskopus, žmonių sielų ganytojus.

Apaštalai prieš savo pašaukimą buvo paprasti Galilėjos žuvininkai. Jie nebuvo nei turtingi, nei mokyti, neturėjo nei kokių ypatingų gabumų — trumpai kalbant, neturėjo nieko, prieš ką pasaulis galvą lenkia. Ir Apaštalai nebuvo laisvi nuo tų žmogaus prigimtės palinkimų, kurie taip labai riša mus prie žemės ir trukdo mūsų sielai kilti aukštumosna.

Tiems tačiau silpniems žmonėms Viešpats Jėzus paveda baisiai didelį darbą. Liepia jiems skelbti Evangelijos mokslą: Eidami tad mokykite visas gimines (Mat. XXVIII, 10). Duoda jiems galybę atleisti žmonių nuodėmes, atidarinėti ir uždarinėti dangaus vartus: Kurių atleisite nuodėmes, yra jiems atleistos; ir kurių sulaukysite, yra jiems sulaukytos (Jon. XX, 23). Pagaliau Išganytojas suglaustais žodžiais išreiškia visą Apaštalų uždavinį: Kaip mane siuntė Tėvas, ir aš jus siunčiu (Jon. XX, 21). Vadinasi, tą patį uždavinį, kurį Dangiškasis Tėvas buvo pavedęs Jėzui Kristui, toliau turės vykdyti Apaštalai. Ieškoti sielų, apšviesti jas dangaus mokslo šviesa, traukti jas iš nuodėmės dumblyno, Sventųjų Sakramentų malonėmis jas apvalyti ir, padarius šventas, atiduoti Dievo rankosna — šitai neapsakomai didelis Apaštalų uždavinys, šitai šventas, bet ir sunkus Apaštalų darbas.

Ne savo pajėgomis Apaštalai atliks tą didelį, kilnų, bet ir sunkų uždavinį. Pirmiausia, Išganytojas duoda jiems Šventąją Dvasią: Imkite Šventąją Dvasią (Jon. XX, 22). Viešpats Jėzus prižada, kad šventoji Dvasia niekuomet neapleis Apaštalų: Aš prašysiu Tėvą, ir duos jums kitą Suramintoją, kad gyventų su jumis per amžius, tiesos Dvasią (Jon. XIV, 17). Pagaliau Pats Išganytojas žada visumet būti su Apaštalais ir jų įpėdiniais: Šitai aš esmi su jumis visomis dienomis, lig pasaulio pabaigos (Mat. XXVIII, 20).

Taiigi, Mylimieji, matome, kad Apaštalų teisė mokyti ir ganyti žmones — tai Paties Viešpaties pasiuntimas; Apaštalų nuostabiai didelė valdžia — tai Paties Jėzaus Kristaus įgaliojimai; didieji Apaštalų atlikti darbai — tai šventosios Dvasios pagalbos, tai Pa-

ties Išganytojo padėjimo vaisiai. Todėl šv. Povilas drąsiai galėjo sakyti: Už Kristų einame pasiuntinybę, lyg kad Dievas per mus kalbėtų (2 Korint. V, 20).

Pats aš esmi menkutis žmogus ir nusidėjėlis. Tačiau mane, nors ir nevertą, Kristus, Jo Vietininkui — Šventajam Tėvui — tarpininkaujant, teikėsi pašaukti ir paskirti šitos naujos Dijecezijos ganytoju. Štai mano teisės! Šventinant vyskupu ir man buvo suteiktos Šventosios Dvasios malonės. Išganytojo pažadėjimai, duoti Apaštalams, liečia ir mane, kaip jo įpėdinį. Štai mano galia, štai mano viltis, kad ir mano darbas atneš vaisių Dievo Karalystei!

Viešpats Jėzus, siųsdamas į pasaulį savo Apaštalus, liepė jiems įeinant, į bet kuriuos namus, sveikinti žodžiais: ramybė šitiems namams. Ir aš sveikinu jus tardamas: ramybė jums! Linkiu jums ir atnešu tą ramybę, dėl kurios Kristus yra pasakęs: Ramybę palieku jums, savo ramybę duodu jums; ne kaip pasaulis, aš duodu jums (Jon. XIV, 21).

Kas yra ta ramybė, kurią taip dažnai mini Viešpats Jėzus, kurią jis palieka savo Apaštalams ir tikriems tikimiesiems?

Žmogus esti ramus tuomet, kai jis įgyja ko troško, kai yra patenkintas, kai nieko jau daugiau netrokšia. Tokį žmogų mes vadiname laimingu. Vadinasi, ramybė — tai vistiek ką laimė.

Žmogus ieško laimės, jos trokšta. Čia pasiperša žmogui pasaulis, siūlydamas tai, ką pats brangina: kūno smagumus, garbę, turtus. Piktąją dvasią, kurią Evangelija pasaulio kunigaikščiu vadiną, šitais pasaulio brangumynais stengėsi suvilioti net Patį Išganytoją. Jei esi Dievo sūnus — tarė gundytojas — pasakyk, kad šitie akmenys pavirstų duona (Mat. IV, 3). — gundymas pasiduoti kūno smagumams. Jei esi Dievo sūnus, nusileisk žemyn (nuo bažnyčios stogo). Tuo parodysi savo galybę (Ten pat, 6) — gundymas ieškoti tuščios garbės. Visa tai tau duosiu, jei puolęs man nusi- lenksi (Ten — pat 9) — gundymas ieškoti lobia.

Kristus su panieka atmetė šituos piktosios dvasios pasiūlymus. Kristus apgalėjo pasaulį ir jo kunigaikštį piktąją dvasią. Bet, deja, kiek žmonių duodasi suvilioti tais blizgučiais!

Šiandien garo ir elektros mašinos žaibo greitumu gamina ne tik tai, kas žmogui būtina, bet kas jo kūnui patogu, smagu. Miestų magazynai užversti tokiais fabriku gaminiais. Didžiuliai tų magazynų langai su išstatytomis juose prabangomis masina praeivį, sukeldami pavydą neturinčių už ką to viso įsigyti. Suvartojama šiandien gal šimteropai daugiau kaip kad seniau yra buvę. Šiandien šilkais ir gelumbėmis puošiasi ne tik dideli ponai, bet ir kaimiečiai. Kūnui įtkiti, smagurių ieškoti — yra tai ištvirkusio pasaulio įstatymas, kuris šiandien statomas prieš Evangelijos skelbiamą įstatymą: susivaldyti, sau daug ko užsidrausti, laikytis padorumo taisyklių, bijotis Dievo ir gėdytis žmonių. Laisvė, niekuo neribota laisvė — tai šių dienų obalsis. Laisvė visais galimais būdais naudotis pasauliu, kol pajėgų ištenka. Ar

vīsa tai duoda laimės, ramumo? Anaipol ne! Šio pasaulio prabangos yra tai lyg tasai sūrus vanduo, kurio juo gersi, juo trokši.

Kitas pasaulio blizgutis — tai turtai. Auksas šiandien daugeliui virto dievaičiu. Ypač Amerikoje šiandien turime turtuolių, kurie savo dolerius jau ne milijonais, bet milijardais skaito. Ar jie laimingi? Ar ramūs? Anaipol ne! Jau pati baimė turtuose turėti nuostolių drumsčia turtuolių ramumą. Pagaliau baimė mirties, nuo kurios juk negalima ir pinigais išsivaduoti, neduoda turtuoliui ramiai miegoti.

Mes, tiesa, aukso nežarstome. Bet turto blizgučiai masina ir mus. Kiek prisirūpiname, kiek prisisielojame, norėdami daugiau įsigyti, daugiau turėti. Ne vienas apleidžia savo tėvynę, plaukia per vandenynus, savo gyvybę išstato pavojun — vis tai aukos aukso dievaičiui. Gal būt, kad pasisėkė, kad prasigveno, kad pralobo. Ar jau šiandien laimingas? Ar ramus? Kur tau! Vis tai šio, tai to dar trūksta, vis nauji reikalai, vis nauji rūpesčiai, ir taip be galo, lig karsto lentos.

Ne daugiau žmogui duoda laimės pasaulio garbė. Kiek prisielojama, kiek privargstama jai užsipelnyti! Nors ir iš tikro pasiektum galimas šiame pasaulyje aukštumas, tai kas tau užtikrino, kad šiandien, rytoj iš jų neiškrisi? Jei ne kas kitas, tai negailėtiną mirtį išplėš iš tavęs ir šitą turtą. Pagaliau, ar galima šiame pasaulyje garbė pasiekti? Ar tie, kurie prieš tave šiandien neva lenkiasi, daro tai nuoširdžiai? Juk jie tau pavydi. Juo aukščiau tu stovi, juo daugiau turi priešininkų, kurie džiaugsis, kai krisi, ir tik nekantriai laukia, kad kristum. Ar tai laimė? Ar tai ramumas?

Jau prieš kelis tūkstančius metų yra gyvenęs žmogus, kuris yra išbandęs ir ragavęs visa to, ką tik gali duoti pasaulis. Niekame neradęs laimės ir ramumo, tas žmogus nuliūdęs galų gale sušunka: Niekų niekai ir visa kas niekai! Tai buvo Salemonas, žydų karalius. Jis savo raštais įspėja kitus, kad nesektų jo pėdomis.

Taip, pasaulis nedavė ir neduos laimės nei žmonijai, nei atskiriems žmonėms. Visi žmonių gudragalviavimai, visi naujieji išradimai tiek yra geri, kiek žmogus suvartoja juos aukštesniam tikslui pasiekti. Patys šio pasaulio dalykai negali patenkinti žmogaus, kurio siela ne iš šito pasaulio. Teisingai sako šv. Augustinas: „Sutvėrei mus, Viešpatie, sau ir nenurims mūsų širdis, kol nepasilsės Tavyje“. Tikrąją ramybę, laimę taip atskiriems žmonėms, kaip ir žmonių visuomenei tegali duoti tik Jėzus Kristus, pasaulio ir piktosios dvasios apgalėtojas, žmonių išganytojas. Amžina yra tiesa, išreikšta šv. Povilo žodžiais: Nėra kitame kame išganyto; nes nėra po saule duota žmonėms kito vardo, per kurį mes galėtume būti išganyti (Act. IV, 12). Jėzus yra kelias, tiesa ir gyvenimas (Jon. XIV, 6).

Šita tiesa tinka ne tik tuomet, kai mes kalbame apie būsimąjį gyvenimą. Kristus yra kelias ir tiesa, rodanti, kaip reikia tvarkyti ir šios žemės reikalai. Kristaus Evangelija jau yra skel-

biama nuo dviejų tūkstančių metų. Tasai laikas mums jau užtenkamai yra įrodęs, kad taip atskiri žmonės, taip ištisos tautos juo yra laimesnės, juo jos arčiau Kristaus, juo stipriau laikosi Evangelijos mokslo.

Su Kristum ir Kristuje esti net patys kentėjimai saldūs. Antai skaitome Apaštalo Darbų knygoje, jog Apaštalai džiaugėsi, kad galėjo kentėti dėl Jėzaus (Ap. Darb. V, 41). Šv. Ignatas, Antijochijos vyskupas, gabenamas Romon kankinio mirtimi nužudyti, iš kelionės Romos krikščionims rašo laišką; jame prašo, kad įtakingieji Romos krikščionys jokių nedarytų žygių jam paliuosuoti, nes jis esąs Dievo kviečiai, kurie kuo greičiausia privalą būti plėšriųjų žvėrių dantimis sumalti, kad iš jų pasidarytų Kristaus duona. Šv. Jono nuo Kryžiaus didžiausia buvo laimė kentėti ir būti paniekintam. Šventoji Katarina iš Siennos sakydavo: „kentėti arba mirti“. Šv. Magdalena iš Pazzis sakydavo: „kentėti ir nemirti“.

Tokią tai ramybę, tokią laimę gali mums duoti Kristus.

Aš, nevertas Jo tarnas ateinu pas jus su Kryžium ir Evangelija rankoje. Taigi atnešu jums Kristaus ramybę.

Žemaičių žemė visuomet buvo žinoma karštu prisirišimu prie Kristaus ir Jo Bažnyčios. Karšto Žemaičių tikėjimo ženklai matyti tose puikiose bažnyčiose, kuriomis lyg kad sodintė nusodinta jūsų šalis. Kas met gausios maldininkų kelionės Žemaičių Kalvarijon ir Silavon, parodo kaip gyvo esama Žemaičių tikėjimo. Man ir mano padėjėjams kunigams teks tas tikėjimas tik palaikyti ir juo labiau išvystyti, kad Žemaičių žemė iš tikro būtų šventa, kaip kad jinai yra vadinama.

Šešioliktoje šimtmečioje, kaip kad mokina mus istorija, visai Lietuva, kartu ir Žemaitijai gresė pavojus atskilti nuo Tikrosios Kristaus Bažnyčios. Dalykai taip buvo pablogėję, kad Žemaičių žemėje vos tebuvo likę tik 7 kunigai. Žemaičiai šitą išbandymą atlaikė garbingai: jų žemėje, galima sakyti, erezijos nei pėdsakų nėra likę.

Žemaičiai, besigindami nuo pravoslavijos pasikėsimų, nesigailėjo savo kraujo, kaip kad liudija mums aukščiau minėta Kražių istorija.

Šiandien kaip visoje Lietuvoje, taip ir Žemaičių žemėje yra prisėklaidos apaštalo. Reikia tikėtis, kad Dievo Apvaizdos ranka, kaip kad ligšiol yra gynusi Žemaitiją, ves ją ir toliau tiesos keliais; kad Žemaičiai, būdami vienybėje su savo vyskupu ir kunigais, ir toliau laikysis Viešpaties Jėzaus mokslo, semdami iš jo išmintį, paguodą varguose, džiaugsmingą būsimajam gyvenimui viltį.

Šitokius linkėjimus siųsdamas aš jums, Mylimieji, iš širdies teikiu ganytojo laiminimą.

† Justinas Vyskupas.

Rašyta Aukštojoje Panemunėje 6 gegužės 1926 m. dieną.

Šitą raštą Gerb. Kunigai malonės paskaityti iš sakyklų pirmąjį sekundienį po Sekminiu.

ZEMAIČIŲ PRIETELIUS

LIAUDŽIAI ŠVIESTI SAVAITRAŠTIS

REDAKCIJOS ir
ADMINISTRACIJOS adresas:
Telšiai, Ežero g. vė 14. Telef. 101.

SKELBIMAI:
Pėtito eilutė arba jos vieta po tekato 50 ct.,
tekste 1 lt., prieš tekatą 1 lt. 20 ct.

LAIKRAŠČIO KAINA:
Metams 3 lit., pusė metų 1 lit. 50 ct.
Užsieny—dvigubai.

31 (192) Nr.

1929 M. RUGPIŪČIO 1 D.

PENKTIJI
METAI.

Mažosios sukaktuvės.

Jo Ekscelencijai Justinui Staugaičiui, Telšių Vyskupui, šiemet (birželio 24) prasideda keturiasdešimtieji kunigavimo metai. Šitokias sukaktuves kunigai paprastai praleidžia tylomis, vieni sau atsidusę į Dievą, padėkoję už gautas malones ir pasiprašę jėgų tikrajam jubiliejui sulaukti. Ir šios Gerb. Zemaičių Ganytojo sukaktuvės būtų praėję Telšiuose nepastebėtos, jei ne Jo Ekscelencijos draugai, susitarę ir atvykę šios savaitės pradžioj pasimatyti, atsiminti pirmąsias pašaukimo dienas, re lengvus kunigavimo laikus.

Ne visi kunigai sulaukia šitų mažųjų sukaktuvių. Kunigo pareigoms reikia geležinės sveikatos. Silpnesnieji dažnai pasitraukia iš darbo ir eina į aną pasaulį daug anksčiau. Ir šitas Jo Ekscelencijos draugų būrelis, tais pačiais metais įstojęs dirbti Kristaus Vynyan, jau ne visas galėjo atvykti į Telšius, nes vienas antras, kas pirmiau, kas visai neseniai amžinai pasitraukė...

Daug nuplaukė Nemunu vandens į Klaipėdą per 40 metų, daug Lietuva per tiek laiko privargo, kol susilaukė dabarties, kurią vadiname lamingesnę už praeitį, nors ir dabartis nebe vargų.

Tuose Lietuvos varguose slenka Jo Ekscelencijos Staugaičio, kunigo, paskui vyskupo dienos.

Įsišvenčia 1890 m., kada rusai: »anei rašto anei druko mums turėt neduoda, sako, tegul bus Lietuva ir tamsi ir juoda«. O jis su draugais dainuoja, jei ne balsu, tai darbais: »Neįveiksi, sūnau šiaurės, nebus, kaip tu nori; bus, kaip Dievas duos, ne kaip tavo įsakai nedori«.

1904 m. giesmė virsta tikrenybe — mes atgauna ne spaudą. Bet vargas — daugybė raštų platinina bedievybę, griauja tikėjimą. Čia uolusis ir gabusis kunigas, dabartinis Telšių Vyskupas stoja prieš juos į ko-

Jo Ekscelencija Telšių Vyskupas
JUSTINAS STAUGAITIS,
laimingai kunigaujas 40-ius metus.

vą, gerus raštus rašydamas ir Lietuvos dvasiškiją į vienybę teikdamas tai pačiai kovai. Jis leido ilgus metus didelį, kunigams skirtą laikraštį. Buvo sulaukytas tuo būdu pirmėybei kelias Lietuvoje. Stiprindamas laimėtas pozicijas, jis steigia »Žiburio« draugiją.

Didysis karas užtiko jį klebonu. Iš daugelio parapijų Kauno tvirtovės ribose bėgo žmonės ir kunigai. Rusų kariuomenė verčia ir jį palikti Pakuonį. Bet jis, pasislapsęs porą dienų miškuose, grįžta į parapiją,

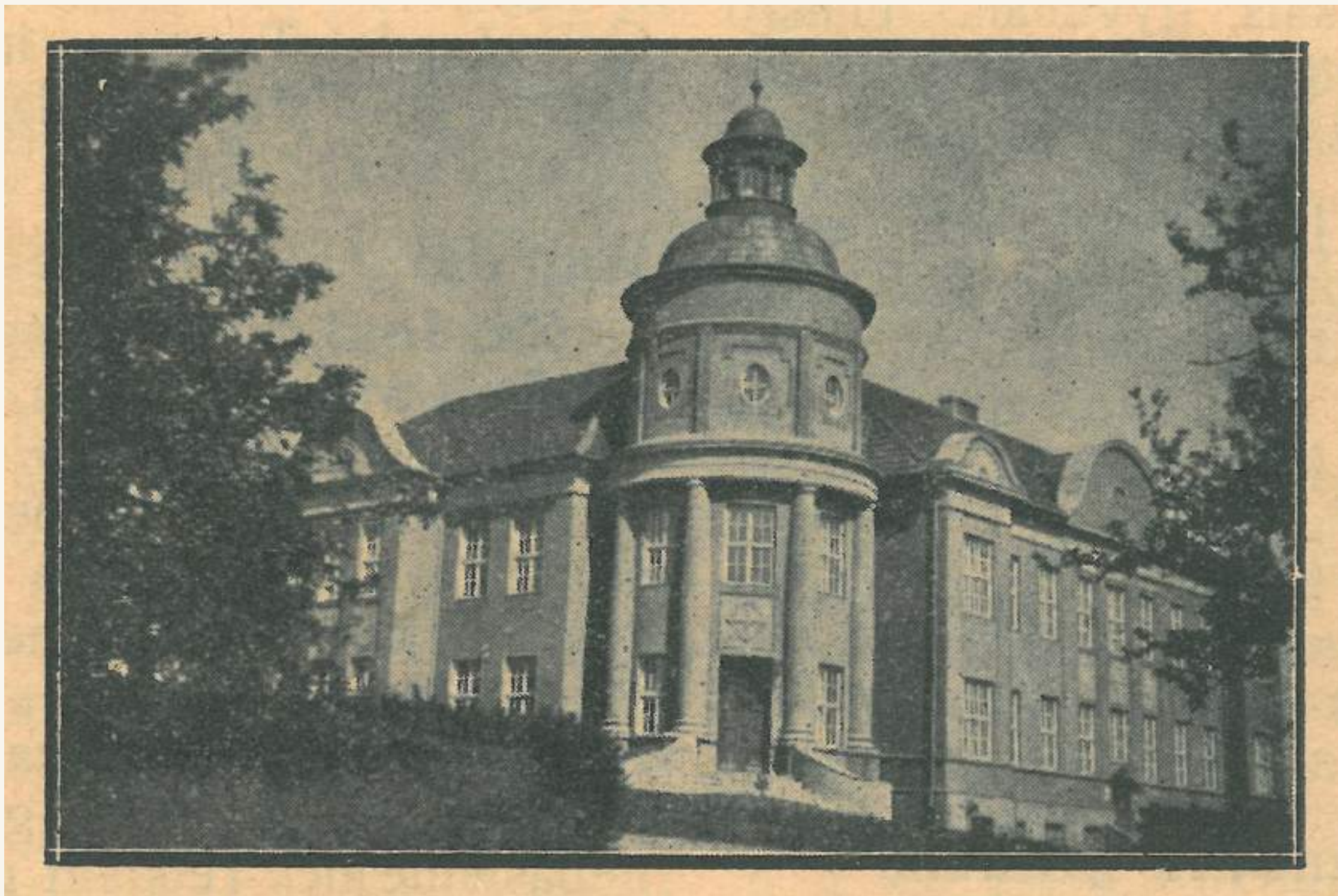
kai jau rusus buvo nustumę vokiečiai. Ateina sunkūs okupacijos laikai. Likusieji tėvynėje negausūs Lietuvos budėtojai, jų tarpe ir kun. Staugaitis, sudaro Tarybą, kuri paskelbia Lietuvą nepriklausoma valstybe. Prasideda dar sunkesni veikėjams laikai. Renkasi steigiamasis seimas, po to dar seimas po seimo. Visuose jis dalyvauja veikliausiai, būdamas ilgokai pirmininku. Kartais eina prezidento pareigas. Kiek tuo sunkiuoju tėvynės tvarkymo laiku privargta, prisirūpinta, tik jis pats žino ir gal kada nors teiksias aprašęs paskelbti.

Visi gerisį kun. Staugaičio darbais dėl Bažnyčios ir Tėvynės. Vyskupas jį paskiria kanauninku, o šv. Tėvas — savo prelatu.

Bet čia dar ne galas darbams, ne pradžia poilsui. Tvarkosi Lietuvos bažnytinė provincija. Įgudusiam didelius darbus veikti tenka paimti ant pečių nauja Telšių vyskupija. Čia J. E. Vyskupas Staugaitis jau treji metai darbuojasi, nugalėdamas sėkmingai ne mažas vyskupo naujakurio sunkenybes.

Žino tas sunkenybes visa Lietuva, matė Vyskupo darbus. Žemaitija. Dabar apie tai neverta ir ne metas kalbėti. Tik reikia melsti Dievą, kad Jo Ekscelenciją ilgai ilgai sveiką laikytų. Sulaukę po desimties metų jo didžiųjų kunigavimo sukaktuvių, pamatysime dar dešimtį jo visokiariopo veiklumo vaisių. Gal tuomet bus lentia geriau pasidžiaugti, daugiau pakalbėti.

K. J. N.

Vyskupų rūmai 1936 m.

Telšių katedra 1936 m.

ŽEMAIČIAI PRIETELIUS

Telšiai, 1936 m. rugsėjo 20 d. 36 (560) Nr.

Kaina 15 c.

Savaitės kalendorius	Saulė tek. leid.
20. S. Bernardo	5 05 1730
21 P. Mato,	5 07 1727
22 A. Simperijono,	5 09 1722
23 T. Lino,	5 10 1717
24 K. P. Marijos	5 12 1710
25 P. Vladislovo,	5 14 1717
26 Š. Ciprijono,	5 16 1714
27 S. Kozmo ir Domij.	5 18 1711

Sekmadienio Evangelija aprašo, kaip išganytojas pagodo subatoje ligonį ir iš to pasipiktinusių puikuolius farizejus moko nusizeminimo. «Kai būsi pakviestas į vestuves, nesėsk pirmo vieton.» (Luko 14,1—11).

J. E. Telšių Vyskupo Justino Staugaičio Jubiliejus

70 metų amžiaus ir 10 metų septynių Telšių Vyskupijos valdymo

J. E. Telšių Vyskupas Justinas Staugaitis

Šia reikšminga proga Ekscelencija
nuoširdžiai sveikiname. „Žemaičių Prietelius“

† Petras Pr. Būčys, M. I. C.

Lašas ir žmogus

Gyvenimas kaip upė; žmonės kaip lašai; jis visuomet tas pats; jie nuolat keičiasi. Bet vandens lašai negyvi ir visi vienaip maži, o žmonės gyvi ir juose pasitaiko nepaprastai stambių asmenų. Apie tuos ir apie jų darbus rašo istorija.

Kas rašys Lietuvos istoriją, kaip mūs tauta pasinaudojo atgautąja spauda, tas turės minėti kunigą Justiną Staugaitį ir jo redaguotus Seimuose laikraščius. Kas rašys, kaip ėmė dygti pirmosios Lietuvos mokyklos, kaip atsirado joms kurti draugija „Žiburys“, kaip ji atidarė pirmąją gimnaziją, tas turės kalbėti apie kunigą Justiną Staugaitį.

Po baisaus karo, dar jam nesibaigus, ėmė ruošti Lietuvos nepriklausomybę. Kun. J. Staugaitis buvo tarp veikliausių ruošėjų ir „Tarybos“ vicepirmininku. Kai susirinko Steigiamasis Seimas, kun. J. Staugaitis ir jame buvo tarp pačių žymiausių asmenų veikėjų. Kiti daugiau ir garsiau už jį kalbėjo; jis išmintim ir nuosaikumu padarė daugiau naudos.

Kas rašys Žemaičių šalies istoriją, tas negalės tylėti apie Telšių Vyskupiją, jos seminarijos įkūrimą, apie jos pirmąjį Vyskupą. Jam čia apsigyvenus, miestas pasipuošė gražiais namais ir ėmė didėti, žmonės ėmė organizuotis, dvasiškija tobulėti visame krašte, Telšiuose susidarė mokslo ir doros židinys.

Taiči Vyskupas Justinas Staugaitis nėra paprastas žmonių gyvenimo upėje lašelis, o yra Lietuvos ir Bažnyčios istorijos asmuo.

K. Vaišvilas

Jubilijatas Vysk. J. Staugaitis — plunksnos darbininkas

Apie garbingąjį Jubilijatą Vysk. Justiną Staugaitį galima kalbėti keletu atžvilgiu. Įdomi jo veikla kaip uolaus, energingo ir sumanaus apaštalo ne tik vikaraujant Alytuje, Balbieriškyje, bet ir kapelionaujant Varšuvoje, klebonaujant Pakuonyje, Aukštojo Panemunėje. Didelių nuopelnų Jubilijatas turi visuomeninio darbo srityje. Nekalbant apie tai, kad kurioj tik parapijoje dirbo kun. J. Staugaitis, ten jis paliko tvirtai katalikiškais principais suorganizuotą visuomenę, ši jo veikla apėmė vis didesnius horizontus. Kaip rinktinis visuomenės veikėjas tapo išrinktas Lietuvos Tarybos nariu, net jos Prezidiumo Vicepirmininku. Sielodamasis Bažnyčios ir Tėvynės gerove, trūkstant gerų valdininkų, sutiko stoti prie valstybės vairo ir sunkiu laiku buvo seimo pirmininkas, o kai kurį laiką net ėjo Valstybės Prezidento pareigas. Nepriklausomybės paskelbimo akte jo parašas amžiams liudys, kad tai buvo netik didelis Bažnyčios Vyres, bet ir taurus Lietuvos, tikras patriotas, kuris savo tėvynės meilę įrodė didžiais ir vertingais darbais, o ne tuščiais šūkavimais.

Galima kalbėti apie Ekscelenciją kaip apie švietėją ir labdarį. Gyvendamas Marijampolėje (grįžęs iš lenkų) čia jis įsteigė švietimo draugiją „Žiburys“, kuri greit išsiplėtė po visą Suvalkų guberniją ir ligi šiai dienai, nežiūrint visokių sunkenybių, vis sėkmingai tebeveikia. O tai labai ir labai didelis įnašas į mūsų tautos švietimo ir kultūrinimo darbą. Jis steigėjas darbininkų šv. Juozapo draugijos, daugybės auklėjamųjų, prieglaudų ir t.t.

Ypatingo dėmesio Jubilijatas vertas kaip plunksnos darbininkas. Dar jaunas pradėjęs pirmuosius mėginimus, ypatingai visu talentingumu ir produktyvumu pasireiškė, atsikėlęs į Seimus kunigų žurnalo „Vadovo“ redaguoti.

Ir redagavo, anot Vaižganto, visados pusę numerių pats prirašydamas, išstius ketverius metus. O kiek daug yra rašęs kituose kat. laikraščiuose ir žurnaluose, kaip tai prieškariniame „Saitinyje“, „Viltyje“, „Tiesos Kelyje“ ir kt. Po straipsniais pasirašydavo pačioje pradžioje Zanavykas, Meškus, kun. MŠ., Panenupis etc. Skyrium gi yra išleičęs: „Jaunimo idealas arba pamokslai mokiniams“, „Bažnyčios istorija“, „Argi kalta čia Kat. Bažnyčia“,

Telšių Vyskupijos Kurija, taip pat švenčianti savo dešimtmetį (1926-1936 m.). Jie padėjo J. E. Telšių Vyskupui J. Staugaičiui įvykdyti jo didžiuosius planus.

daugybė brošiūrų, paskaitų ir t. t. Malonu pažymėti, kad Ekscelencija ir dabar, prie daugybės darbų ir rūpesčių, nepadeda plunksnos ir, laiko nuo laiko, kat. periodikoje pasirodo įdomūs ir aktualūs jo straipsniai. Dar teko girdėti, kad netrukus išeis iš spaudos Jubilijato prisiminimų 3 tomai.

Todėl ir pats Vaižgantas pripažįsta, kad, lietuvių bažnytinėje literatūroje kun. J. Staugaitis yra padaręs didelę žymę. (Vaižg. Raštai T.XIV, p. 274). Turinio atžvilgiu Vysk. Staugaičio raštus galima skirstyti į moralinio, istorinio ir apologetinio pobūdžio. Ypač įdomūs pastarieji. Didelė Ekscelencijos erudicija, aštrus protas, aiški logika ir greita orientacija jo raštamam suteikia tai, ką vokiečiai vadina „klipp und klar“, trumpai aiškiai ir įdomiai. Stilius nors paprastas, bet sklandus ir ramus. Dažniausia šaltai,

Valstybės Prezidento Antano Smetonos kalba (laša)

Taip atstovaujami reikalai, vedami iš luomų kovos, negi galėjo duoti kraštui taiką ir jo gerovę kurti? Kas sėja

logiškai, įtikinamai dėstomos mintys, nors, reikalui esant, ypač polemizant, kartais ir karščiau pasisakoma.

Dėl šių savybių Eks-jos Vysk. Staugaičio raštai visad pasiilks ir mūs, aktualūs ir nesenstą.

Apgailėstaujant, kad iki šiol nebuvo jie atskirai išleisti, reikia gėdauti, kad bent 70 m. jubiliejaus proga, būtų padaryta žygių tiems tams surinkti (iš periodikos) su puoti ir išleisti naują laidą. Tarp ko čia galėtų įeiti ir naujieji Eks-straipsniai, ganytojiškieji laišukai, bos etc. Susidarytų keletas gražių vertingų tomų! Iš to būtų natūralu, visuomenei, kuri vis dar pasigėda religinės, ypač apologetinės literatūros, o pačiam Jubilijatui bent šitoki satisfakcija už jo sunkų ir nekingą žurnalisto darbą.

vėją, tas juk audrą pliauna! Part sužadino minių troškulį ir jo nestėpatenkinti.

Taip esant, galiausiai įsitvirtinime kairinių sparnas. Jis buvo lyginant liaudies frontas, kur da (nukelta į 8 pusl.)

Telšių vyskupystės
kurija švenčianti
dešimtmetį
(1926-1936)

Šv. Tėvas sveikina Jubilijata!

Jo Ekscelencijai Telšių Vyskupui iš Citta del Vaticano (telegrama)
Šventasis Tėvas visu noru prisidėdamas prie Jūsų Ekscelencijos ir Jūsų Vyskupijos nepaprastų džiaugsmų, pareinančių iš daugelio priežasčių, širdingai teikia gausų apaštališkąjį palaiminimą mylimam Ganytojui su jo ištikimaisiais.

Kardinolas Pacelli

Valstybės Prezidentas sveikina: (telegrama)

Sveikinu Ekscelenciją garbingo Jubiliejaus proga, linkiu gražios sveikatos, geriausios kloties Bažnyčios ir Tėvynės darbuose.

Smetona

Prezidentas

Kauno Arkivyskupas Metropolitas

sveikina raštu:

Excellentissime!

Nuoširdžiai sveikindamas Ekscelenciją septynių dešimtų metų amžiaus sukaktuvių proga, linkiu gausiausių Dievo malonių, o tarp jų geros sveikatos dar ilgiems metams, ir prašau priimti mano kuklią dovanėlę, neseniai išėjusį iš spaudos Naujajį Testamentą.

Su tikra pagarba

Atsidavęs Kristuje

† **Juozapas Skvireckas**

Kauno Arkivyskupas

Popiežiaus atstovas Lietuvai sveikina: (telegrama)

Trigubam Telšių Dijecezijos džiaugsmė dalyvaudamas, siunčiu nuoširdžiausius sveikinimus Jūsų Ekscelencijai, linkėdamas ilgiausių metų.

Arkivysk. Arata

Sveikinimai spaudoje
Telšių vyskupui
Justinui Staugaičiui
70 metų jubiliejaus ir 10
metų vyskupavimo
sukakčiai atminti.

Padėka

Visiems, raštu ar telegramomis mane maloniai sveikintiems šių metų rugsėjo 20 dieną, Kat. Organizacijoms, kurios tai dieną malonėję atsiųstl į Telšius savo delegacijas, orkestrams, giesmininkams ir visiems, bet kuriuo būdu prisidėjusiems prie tos dienos iškilnių, negalėdamas kitu būdu padėkoti, šiuo reiškio kuo giliausia padėką

† **Justinas**

Telšių Vyskupas

Telšiai, 23. IX. 36.

Arkivyskupas Pr. Karevičius sveikina raštu:

Jūsų Ekscelenciją

nuoširdžiai sveikinu 70 metų amžiaus ir 10 metų Telšių vyskupijos gyvavimo ir Tamstos jai sėkmingo vadovavimo sukaktuvių proga. Sveikinu Tamstą ir dėl nuveiktųjų Telšių vyskupijoje didžiųjų darbų. Meldžiu Dievą gausios palaimos ir tolimesnei Jūsų Ekscelencijos darbuotei.

Lieku su didžia pagarba

Til. Arkiv. Pranciškus Karevičius M. J. G.

Raštu Sveikina Vilkaiviškio Vyskupas Ant. Karosas:

Excellentissime Domine!

Malonėkite, Ekscelencija, priimti mano širdingiausių linkėjimus Jūsų 70 m. sukaktuvių proga.

Dar kartą linkėdamas Ekscelencijai gausių Dievo malonių, pasilieku Addictissimus in Christo

† **Antanas**

Vilkaiviškio Vyskupas

Raštu Sveikina Panevėžio Vyskupas Kazimieras Paltarokas:

Ekscelencija!

Niekad nesitikėjau, kad man neteks būti J. Ekscelencijos taip gražioje iškilnėje. Nelėmtas supuolimas. Rengėjai netikėtai pagreitino jubiliejų, o kaip tik tą pačią dieną mano buvo pasižadėta pakonsekruoti Papilio bažnyčia, kuri sunkiose sąlygose ilgai buvo statoma tarp kalvinių.

Aš tą dieną dvasia būsiu Telšiuose, melsiuos Ekscelencijos intencija, kad gerasis Dievulis laikytų Jus geroje sveikatoje ilgus metus didelei Bažnyčios naudai, kaip kad Ekscelencijai ligšiol sekėsi sėkmingai darbuotis Vyskupijai.

Reiškio aukštą pagarbą

† **V. K. Paltarokas**

Krašto Apsaugos Ministeris sveikina raštu:

Žemaičių ir klapėdiečių Vyskupe ir mano jaunų dienų Kapelione!

Nuo amžių lietuviams įprastas ir lengviausias kelias į dangaus karalystę buvo ir yra per Aušros Vartų Švenčiausiąją Panebę...

Auklėk ir šviesk per kitą ganytojavimo dešimtmetį taip, kad šie išgainingi Vartai ir miestas su visomis relikvijomis greičiau taptų prieinami visai tautai ir Tau, garbingas Jubilijate!

Pažįsti gerai klastingus mūsų priešus, tai vienyk ir stiprink mūsų jėgas ir savo maldose kelk Viešpačiui mūsų skriaudas.

Pulk. Dirmanias

Krašto Apsaugos Ministeris

Sveikina Vargdienių Seserys iš Amerikos (telegrama)

Jubiliejų proga sveikiname, gausių dangaus malonių meldžiame.

Vargdienių Seserys

iš Amerikos

Savo Brangiajam Vyskupui ir spaudos Didžiajam Apaštalui Jubiliejus proga sunčiame savo karštus sveikinimus

Šv. Kazimiero Dr-jos Knygynas

Telšiuose

Šio Didžiojo Jubiliejus proga prašau priimti Jūsų Ekscelenciją mano kuo nuoširdžiausius sveikinimus

M. Leonaitė — Alinskienė

Telšiai, Valgom. Produktų krautuvė „Maistas“

Didžios Aukščiausiojo palaimos linkiu savo Brangiam Vyskupui šio Jubiliejus proga

Leonas Kryževičius

Saldainių ir valg. produktų pard. „Laimė“

Prisiminimas didžiųjų nuveiktųjų darbų ir šio Jubiliejus džiaugsmas testiprina Jūsų Ekscelenciją ir teišlaiko dar ilgiausius metus

Stasys Nūtautas

„Radio Bangos“ — Radio ir Elektros reikmenų Prekyba Telšiai

Reikšmingojo Jubiliejus proga savo Vyskupą Jo Ekscelenciją Justiną Staugaitį nuoširdžiai sveikiname

Jonas Karvelis

Prekybos Namai Telšiuose

Džiaugdamosis drauge su J. E. Telšių Vyskupu jo 70 metų amžiaus Jubiliejus proga, maloniai prašau priimti mano nuoširdžius sveikinimus

Stasys Saldis

Telšiai, Manufaktūros, Galanterijos ir Avalin. Prekyba

Viešpaties Apvaizda telydi Jūsų Ekscelencijos žygius ir tolimesniame gyvenime, kaip kad Ji Jus sėkmingai lydėjo per 70 metų.

Džiaugiamės drauge!

Gadliauskas

Krautuvė „Ukininkas“ Telšiai

J. E. Telšių Vyskupą Justiną Staugaitį Jubiliejus proga raštu sveikino:

† Antanas, Rygos Arkivyskupas
† Juozapas, Vyskupas Padėjėjas.

Panevėžio Kapitula, Prof. Dovydaitis. Krikščionių Darbininkų Centro Valdyba. Ateitininkų Sendraugių S gos vardu Ambrozevičius. Kan. Penkauskas, Metropolijos kunigų Seminarijos Rektorius. Marija Tiškevičaitė. Antanina Tiškevičienė, Stanislovas, Vanda, Alfredas Tiškevičiai. Kun. J. Prunskis, »XX Amžiaus« Redaktorius. Kan. Butvila. Smilgevičius. Užventis. Kretingos Tretininkų Kongreg. Šilutės »Vienybės« Dr-jos Valdyba. Mažeikių Sen. Bažnyč. steigėjai. Klykolių parapija, Telšių Rabinų Sem-jos ir rabinato vardu — Blochas. Telšių Skautų Tuntas, Pralotas Vaičiulis, kanau-ninkas Genys, Tauragės kat-kų moksleivių vardu — kapel. Br. Barauskas. Kan. J. Rudaitis, Balbieriškis.

Kun. Leonas, Garliava. Kun. Vaičaitis, Griškabūdis. Mns. Aleksandra-vičius, Gudeliai, Dr. Wermter, Königsberg. Jogaudai, Telšiai. Liutkus, Daugai. Dek. Skinkis, Ž. Panemunė. Tėvas Antanas, Troškūnai. Delinskaičiai, Naumiestis. Kan. Sarapas, Šiauliai. Kun. Povilaitis, Vilkaiviškis. Vainauskai, Klaipėda. Mitkaičių parapija. Juodišiai, Šiauliai. Kun. P. Ruškys, Kretinga. Pabedinskai, Plungė. Kun. Andriekus, Budriai. Kun. Bulvičius, kun. Razmas, kun. Jadviršis, kun. Zdanavičius. Kun. Aleksa, kun. Vizgirda. Kun. Česna, kun. Dr. Lagys. Pajūrėlio klebonas ir parapiečiai. Grosmanas, Naumiestis. Mitkevičius, Telšiai. Kun. Janauskas, Karklėnų klebonas. Kun. Petkus, Klaipėda. Juozapavičius, Jerašiūnas. Sidžikauskai, Berlinskai, Pajūrėlis. Tuliauskų šeima, Panemunė. Jokantai, Kaunas. Drąs-tavičius, Kaunas. Dr. Mikulskis, Telšiai. Kun. Baltrumas, Tūbinai. Adv. Naujokas, Kaunas. Žimkų šeima, Viešvie-nai. Derersky, Veronika, Kaunas. Inž. Tiška su žmona, A. Panemunė ir dar daug kitų.

Pirmas Telšių Vyskupas Justinas Staugaitis

Paskaita skaityta 1936 m. rugpjūčio mėn. 20 d. Vyskupijos saleje Telšiuose, pagerbiai J. Ekscelecija Telšių Vyskapa Justina Staugaitį, sulaukusį 70 metų amžiaus ir pirmo savo vyskupavimo dešimmetį.

Brangus jubilate, Jūsų Ekscelecijos Vyskupai, Kilnoji Dvasiškija, Aukštai Oerbiemieji valdžios ir visuomenės atstovai, Malonūs Telšių Vyskupijos tikintieji!

Pašaukimas

Prieš dešimt metų laukiantieji atvykstant vyskupo Staugaitio, ginčijosi dėl pirmo jų ganytojo kilmės. Vieni spėjo jį esant žemaičiu, kiti — suvalkiečiu. Bet pasirodė, kad apsiriktai abiejų, nes nors vyskupas Staugaitis yra kilęs iš Suvalkijos, tačiau tikra Staugaičių tėvynė bus buvusi Prūsijoje, apie Stalupėnus. Iš ten Staugaičių prosencis atvykęs į Suvalkiją, ka VII-to šimtmečio pradžioje Prūsų evangelikai katalikus persekiojo. Verčiau palikti žemę ir kitokį turtą, negu išsižadėti savo tikėjimo! Naujoje vietoje valdžios atstovo paklaustas kur gyvena, atsakęs: »Tai ką, ponuli, prasikirtau mišką ir atsitupiau, lyg meška« Pirmutinis Staugaičių prosenis Naumiesčio paraplijos knygoje užrašytas »Stawgiewicz — Meškus«. Iš to esąs Tupikų kaimas ir jo gyventojas pramintas Meškum. Tame kaime, esančiame Zanavykijoje, prie Nenupės, 1806 metais, t. y. prie 70 metų gimė mūsų vyskupas. Sunkūs buvo tuomet laikai. Rusų letena slėgė kraštą ir lietuvis raudojo:

*„Anel rašto, anei druko
mums turēt neduoda:
tegul, sako, bus Lietuva
ir tamsi ir juoda!“*

O kas kultūroje buvo kiek aukščiau iškilęs, tas pateko į lenkų sūkurį. Tai gi, iš visų pusų tykojo pavojai. Nuo jų bėgdami lietuviai puolė į glėbį Dievui, kuris buvo tikra jų »prieglauka ir stiprybė«.

Ir Staugaičių giminėje visas gyvenimas aisavo Dievo melie. Ji persunkė ir Justinuką taip, kad Didžiojoje Savaitėje pats skaudžiai pergyvendavo Kristaus kančias, o Velykų rytą, per rezurekciją, iš džiaugsmo nebežinodavo ar jis dar žemėje ar jau danguje su angelais. Kristui Nugalėtojui gieda alleluja.

Ir kelią į mokslą jam rodė tikėjimas, nes, zanavykų supratimu, kiekvienas katalikas turįs mokėti garbinti Dievą, skaitydamas šv. Mišių ir kitas maldas iš maldaknygių. Išėjus Naumiesčio pradžios mokyklą, jam atsidarė durys

į Marijampolės gimnaziją. Toji pastatyta ne tiek lietuviams šviesti, kiek juos surusinti. Tai ir Justinas skaudžiai patyrė, atsidadęs tarp mokytojų Kriaučiūno ir Botyriaus.

Tai buvo tikri simboliai anais laikais verdančios kovos dėl tautybės išlaikymo. Tuo tarpu kai Kriaučiūnas aukojo dėl jos, Botyrius traukė mokinius į Maskvą ir į pravoslaviją. Kriaučiūnas Justinui įbruko į rankas »Aušra«, o Botyrius — Caro auksą. Reikėjo apsispręsti. Ir jis apsisprendė — pasilikti ištikimas savo tautos idealams.

Bet čia pat jo laukė antri egzaminai: ir į jo širdį beldėsi mokinius kaip koks maras užpuolanti bedievybė. Jau naujas gimnazistas buvo sukrėstas iki širdies gelmių. Neturėdamas gerų patarėjų, iš savo vargų Justinas pats mėgino išbristi skaitydamas knygas. Taip išaiškėjo ne vienas klausimas, ir iš naujo išvystelėjo mintis stoti į kunigų seminariją.

Sis pasiryžimas buvo daugiau negu profesinis apsisprendimas. Su širdgėla jis matė pačią mokyčiausią tautos dalį puolančią į netikėjimo bedugnę ir išplėšiančią net iš liaudies tikėjimą. Bet žinodamas, kad tauta be Kristaus; tai tauta be ateities, gabus gimnazistas išsižada taip viliojančių Rusijos universitetų ir 1885 metais skubinasi į Seinus.

Nors oficiali Seinų seminarijos kalba buvo lenkų, tačiau ir lietuvių kalba jau turėjo savo teisių. Ir lietuviška daina skardžiai skambėdavo tuose senuose rūmuose. Stiprybę klierikams teikė ir »Aušra« su »Šviesa« ir to meto lietuvių knygelės.

Bet visoje toje veikloje auklėtiniai turėjo apsieiti be vyresniųjų, nes šie neįtū lietuvių tautos pabudimo. Ir dar kitu atžvilgiu mokiniai liko be profesorų. Mat, šie nors ir kilniū savo gyvenimu davė gražų pavyzdį klierikams, tačiau, maža! tesuvokdami laiko dvasią, nedavė daugelio atsakymų į aktualius klausimus. Dėl to klierikai buvo priversti ieškoti atsakymų kitur, pav., knygoje. Bet nelaimė, seminarijos knygnas, nors buvo didelis, tačiau persenas. Todėl auklėtiniai patys sudarė savo gyvenimišką biblioteką, kurią papildydavo pačiais naujaisiais katalikų veikalais.

Vienas uoliausių skaitytojų buvo klierikas Justinas. Ypač jį traukdavo apologetiniai veikalai, nes juose rasdavo kaip tik tų žinių, kurių taip aistringai ieškodavo. Itin susižavėjo iš Varšuvos einančiu laikraščiu *Przegląd*

Katolicki, nes šis akylai sekdamas lenkų venimą ir tiksliai atsakydamas į priekaištus, kuriais laisvamaniai, anais laikais »pirmieiviais« vadinami, spindavo ir užgaudavo katalikus. Justinas stebėjosi, kad seminarijoje tokios degančiomis aktualijomis niekas nematė, nors pačių klierikų katalikams gerokai buvo apardyta tų pačių pametimų, kuriuos taip sumaniai atmetė ir tas *Przegląd's*. Dėl to reikšmingiausiu jo profesorium tapo katalikų spauda. Ji davė jam orientaciją tar pasaulėžiūros kovose, kuriose garbų gai rungtis buvo 1890 metais įvestinto kunigėlio troškimas.

Langas į vakarus

Bet jis dar per silpnas tokioms grumtynėms. Reikia išsikapstyti provincijos užkampio, kur tik girdėti tolimas pasaulėžiūros kovų dundėjimas. Jaunas kunigėlis, baigęs pirmąją, turėjo patekti į Petrapily esančią Dvasinę Akademiją. Bet dėjo, jo gimimo metais Seinai negalėjo su savo absolvento, turėjo tai išvykti parapijas. Bet ten tik laukia tinkamos progos, o toji pasitaiko, kai 1892 metais jam siūloma persikelti į Varšuvą.

Varšuva jau tuomet buvo didelis centras. Į jį plaukte plaukė idėja, kurlas gyvas lenkų protas tuoj pasavino. 19-to šimtmečio antroje pusėje Varšuva buvo įtikėjusi prancūzų pozityvizmui, kurį kartu su išvokėčių pasiskolintu materializmu ir atėmu suriktavo į vieną antikrikščionišką frontą. Tas buvo juo pavojingesnis, kadangi dar buvo susitpirinamas rusų socializmu ir anarchizmu. Ta savas laisvamanybe lenkai užkrėtė ir kitas. Atsiminkime tik Vincą Kudirką, kurio pozitivistų paveiktas, ten palaidojo savo tėvų tikėjimą.

Tačiau nuo to laiko daug kas pasikeitė. Vakaruose didysis Leonas XIII iš naujo suvedė kultūrą su religija. O tos naujos krikščioniškos kultūros atožvaistės buvo ir lenkams aušra religinio atgimimo. Tai buvo kita aušra, negu ta, kuria d-ro Šilupo laisvamanybė užtekėjo virš bundančios tautos. Tai gyveniminiai lietuvių interesai reikalavo tuojau kirsti langą ir tuos naujus vakarus. Tam 1895 metais Balbieriškio vikaras išvyko Varšuvą.

Kviečiamas kapelionauti keliose gimnazijose, kun. Staugaitis pateko pačią kovos ugnį, kur akis į akį susitiko su priešininkais. Šitame pasaulėžiūros fronte jis džiaugėsi iš vakarų

Žemaičių Prietelius

Telšiai, 1936 m. spalio 18 d. 40 (569) Nr.

Pirmas Telšių Vyskupas Justinas Staugaitis

Dr. Ereto paskaitos tąsa iš 38 nr.

»Žiburys« šviečia

Per dešimtį metų jo buvimo Lenkijoje, kapeliono Staugaitio tėvynė buvo pasikeitusi iš pagrindų. Tautinė sąmonė jau buvo pabudusi. Šviesuomenė nustojo lenkiškai kalbėjusi, o liaudis sekė savo intelligentus. Spauda pūdais buvo traukiama per sieną, o slaptos draugijos tik laukė, kada grius rusų molinis galūnas. 1905 metais jis tik susvyravo. Bet ir to pakako. Lietovybė iš požemių veržėsi į šviesą.

Kartu su tautiniu vyko dar kitas, jau nes taip džiugus — idėjinis persilaužimas. Mokslus ėję beveik išimtinai sugrįžo laisvamaniais, ir tautą ištiko skaudžiausias likimas, kurio ji gali susilaukti — suskilo dėl Dievo. Šviesuomenė pašiepė tai, kas liaudžiai buvo brangiausia. Nors tarp abiejų pasaulių tilto būti negali, tačiau laisvamaniai buvo palikę lieptą, per kurį kvietė katalikus į bendrą darbą tautos labui. Dėl savo tautos pasiukoję tikintieji nematė, ar nenorėjo matyti, kad tuo tik spekuliuojama laisvamanybės naudai. Ir atsitiko tai taip, kad ne vienas kunigas platino pirmievių raštus. Verkiant reikėjo aiškumo. Ji atnešė iš Varšuvos sugrįžęs kun. Staugaitis.

Ji dvasinė vyriausybė skiria į Lekčius. Šis skyrimas dsug kam atrodė keistas. Nejaugi tokiems vėkėjams nebėra vietos ten, kur verda darbas. Bet visada klusnus savo vyresnybei metropolijos kapelionas be murmėjimo ruošiasi vykti į Zanavykijos miškus. Tačiau laukdamas ir nesulaukdamas patvirtinimo iš valdžios, laikinai skiriamas vikaru Marijampolėje. Ten jau baigė savo amžių senieji Tėvai Marijonai, kurie rusų pasmerkti išmirti, rezignacijoje leido savo dienas. Kitoks gi jų vikaras. Tai ne baugštus kaimo bernuželis, kadais drebėjęs prieš gimnazijos galūnus, bet savarankiška asmenybė, einanti tuos 40-tuo-

sius gyvenimo metus, kuriais dažnai reikšmingi asmenys pradeda savo žymiausius darbus. Pasimokęs ir pasi-praktikavęs, kun. Staugaitis tvirtai įžengė antrą kartą į Marijampolę. Čia verda pasaulėžiūros kova, čia ir jo vieta.

Ta jau buvo paruošta, nes per tą laiką šviesi Suvalkijos dvasiškija buvo parengusi dirvą. Ir prasidėjo darbai, vieni už kitus reikšmingesni.

Pirmiausia kun. Staugaitis atvėrė akis tiems katalikams, kurie tautos vienybės vardan manė esą įpareigoti būtinai dirbti kartu su »pirmieiviais« Jis nurodė, kad tiems tautybė tėra priemonė socializmui plėsti ir bedievybei sėti. Gana svetimas malūnas suktil!

Toliau tikėjimui pagilinti ir sąmoningumui pakelti, Marijampolės vikaras suruošė pirmas Lietuvoje parapijos koleklijas.

Paskui, norėdamas įrodyti, kad katalikams nemažiau už pirmieivius rūpi socialūs darbai, įsteigė pirmą lietuvišką vaikų darželį ir jam išlaikyti — Šv. Kazimiero draugiją.

Iš eilės 1906 metų pradžioje įkūrė »Žiburio« draugiją, kurios tikslas buvo šviesti liaudį ir globoiti silpnuosius. Priešaky to darbo atsistotojo pats sumanytojas. »Ta draugija«, taip pažymi 1911 metais išleistas »Žiburio« kalendorius, »taip plačiai išsiplėtojo, kaip Šešupė pavasarį, nešdama į miestelius ir kaimus naują gyvybę, sklėsdama šviesesnės ateities viltį«. Kad redaktorius taip rašydamas ne kiek neperdėjo, rodo skaitlinės iš 1910 metų. »Žiburys« jau turėjo 58 skyrius, 4235 narius ir susirinkimų padarė arti trijų šimtų. Pilviškiečiai nutarė »agituoti visur ir visus leisti į mokyklą«. Skyrius paskyrė dovanų ir tiems, kurie namie išmokė be mokyklos skaityti ir rašyti. Beveik visi skyriai rūpinosi mokyklų ir kursų suaugusiems steigimu. Kur dėl valdžios priekabių nepavyko viešai pasireikšti, ten veikta slapta. Knygnai ir skaityklos išdygo

kaip grybai po lietaus, taip kad vos keturiems metams prasilinkus, buvo jau 58 bibliotekos ir 38 skaityklos su 22854 knygomis.

Skubėdamas savo tautiečiams į pagalbą, »Žiburys« išsiveržė net iš savo įstatų. Vienur įsteigta taupomoji-skolinamoji kasa, kitur vartotojų draugija, dar kitur arbatinė. Keturvalakiai nutarė pasistatyti namus, Kučiūnai į Varšuvą siųsti moteriškę akušeriją studijuoti. Leipalingis suorganizavo chorą, o Žemoji Panemunė parsisiųsdino sėklų ir trašų.

Pagaliau imtasi ir jaunimą organizuoti, kad ir jis turėtų kur šviestis ir auklėtis.

Kaip matome, »Žiburys« nebuvo paprasta draugija, o ištisa draugijų virtinė. Tai buvo »Lietūkis«, »Maistas«, »Pienocentras«, »Pavasaris« ir t. t. — viskas kartu. Toje draugijoje galima buvo higieniškai užgimti, išeiti mokslus, pagilinti savo profesiją, susirasti savo gyvenimo draugę, kovoti su rusų priešpauđa ir ramiai mirti, nes bus kam laidot.

Vainikas visų »Žiburio« darbų buvo Mergaičių Progimnazija. Kas vertė kun. Staugaitį ją įkurti? Kun. gaudamas Lenkijoje, jis pažino daug lietuvių intelligentų, vedusių lenkas, kurios nutautino visą priaugančią kartą. Kokia iš to žala, matyti ir iš to, kad 1905 metais kaip norėta išblaškytus lietuvius mokytojus gražinti į tėvynę, tai iš 700 baigusių Veiverių seminariją, vos 56 pareiškė norą grįžti o iš kitų buvo girdėti, kad vedę žmonas svetimtautes ir ju vaikai jau nebe lietuviai. Tokie skaudūs reiškiniai glėjo pasikartoti, jei nebūtų pasirūpinę lietuvaičių švietimu. Štai kodėl Marijampolėje išdygo progimnazija mergaitėms su dėstomąja lietuvių kalba. Tai buvo pirmą lietuvišką aukštesnę mokyklą (b. d.)

»Žemaičių Prietelius« skaitytojams duos dovanų gražų didelį 1937 m. kalendorių (jau nebesieninį).

ŽEMAIČIAI PRIETUŠIS

Telšiai, 1936 m. lapkričio 29 d. 46 (570) Nr.

Justinas Staugaitis,

Dievo gailestingumu ir Apaštalų Sosto malone Telšių Vyskupas ir Klaipėdos Prelatas, Gerbiamai Dvasiš-
kajai ir visiems savo ganymams katalikams siunčia sveikinimą ir ganytojo laimėnimą.

Mylimieji Kristuje!

Žmonių Atpirkėjas, Jėzus Kristus savo įkurtai Bažny-
čiai paliko ne tik dieviškąjį savo mokslą, bet davė jai ga-
lelę kelti žmonėms antgamtinį gyvenimą ir gydyti jų dva-
sines ligas. Kiekvienoje parapijoje Vyskupo pastatyti kuni-
kai nuolat atlieka tuos uždavinius, krikštydami žmones ir
duodami jiems kitus Sakramentus.

Žmogaus dvasios liga — tai nuodėmė. Lengvoji nuo-
dėmė tik silpnina žmogaus dvasios pajėgas, sunkioji — net
pažeidžia jai gamina.

Kai kurios nuodėmės, kaip kad kūno ligos, kartais
epidemijomis, kai jomis ima sirgti didelė daugybė
žmonių, kai jos virsta, galima sakyti, mada.

Mūsų šalyje daug yra nuodėmių, bet baisiausioji jų
paleistuvybė. Kaip plačiai yra įsigalėjusi šitos nuodė-
mės epidemija, labai iškalbingai parodo mums skaitlinės.

Antai, ne tik miestuose ir miesteliuose, kur paprastai
gama išvirkimo, bet ir kaimuose rasime vadinamų pa-
vainikų ir susimetėlių. Jie, nei Dievo, nei Bažnyčios, nei
jėgų įstatymų, nei gėdos nežiūrėdami, viešai gyvena
porose, niekuo nelaikydami savęs prastesniais

žmonėmis. O ir žmonių jau taip yra atbukęs doro-
simo jausmas, kad jie į tokias poras žiūri kaip į papras-
tą dalyką. Neretai pasitaukia, kad susimetėlių pora iš-
virkimo, kaip kūmai, net kaimyno kūdikį į krikštą atnešti.

Vaikelių, vadinamų pavainikių, mūsų Dievecezijoje yra
daug kas dešimtas. Tiesa, patys pavainikių gimdymai
nuodėmė; jie tik nuodėmės pasėka. Tačiau tas didelis
pavainikių skaičius parodo, kaip išvirkusio esama mūsų
šalyje.

Deja, esama dar blogesnių dalykų: ne viena nusidė-
mė, vengdama gėdos, žudo savo kūdikį, dar ne-
gimę. Jei iš viso žmogaus nužudymas yra į dangų atker-
iantis nuodėmė, tai kas bekalbėti, kai kūdikį žu-
dina jo motina? Reikia pasakyti, kad kartais ir teisėtoji
gyvenančios moterys padaro tokią piktadarybę, veng-

damos vaikų auginimo sunkenybių. Spėjama, kad Lietuvoje
kas metai tokiu būdu išžudoma apie 10 tūkstančių negimu-
sių vaikelių. Gėda apie tai kalbėti, bet juk negalima tylėti.

Jei matytume, kad per didelę upę besikelias laivas
apvirto ir žmonės skęsta, tai kas gyvas šoktume jų gelbėti
ir šauktume kitus padėti. Ir tai visai suprantama. Būtume
ne žmonės, jei elgtumės kitaip.

Bet štai matome, kad daugybė mūsų krašto katalikų
skęsta paleistuvybės ir dar baisesnės vaikažudybės purvuose.
Aišku, turime juos gelbėti. Ir aš, jūsų Vyskupas, negalėda-
mas pratarti į jus gyvu žodžiu, bent šiuo raštu šaukiu į
jus: gelbėkitės ir gelbėkite!

Bet kadangi šiandien mes su paleistuvybės reiškiniiais
esame apsipratę ir daugelis pačios tos nuodėmės ir jos pa-
sėkų (vadinamų abortų) baisumo nemato ar suprasti nenori,
tai pirmiausia reikia parodyti, kas tos nuodėmės iš tik-
ro yra, o paskui ieškosime priemonių, kaip nuo jų apsi-
saugoti.

Kaina 15 c.

Savaitės kalendorius	Saulė tek. ir id.
29 S. Adventas	720 1505
30 P. Andr. ap.	722 1504
1 A. Natalijos	724 1502
2 T. Silvijanos	725 1501
3 K. Prancišk.	727 1500
4 P. Barbaros	729 1459
5 Š. Sabo	730 1459
6 S. Mikalojaus	731 1458

Sekmadienio Evangelija
kalba apie antrąjį Kristaus
atėjimą.

»Tuomet išvys žmogaus
Sūnų, ateinanį debesyje su
didele galybe ir didenybe«
(Luko 21, 25—33).

1) Genes. 1, 22.

mentų; jei ne tik bažnyčioje, bet ir namieje gražiai mel-
sitės ir tai drauge su visa šeimyna; jei skaitysite geras
knygas bei laikraščius ir giedosite šventas giesmes, — tai
bemaž negalima, kad jūsų vaikai jus nepasektų. Ir jie įpras
gražiai krikščioniškai gyventi, ir tada jiems nerūpės įtarti-
nieji susirinkimai, nuo kurių paprastai prasideda paleistu-
vingas gyvenimas.

Dabar dar keli žodžiai į tave, brangusis jaunime! Gal
matei kada paveikslą, kai šv. Jonas glaudžiasi prie Jėzaus
širdies. Laimingas Apaštalas! Jis iš tos Išganytojo širdies
iščiulpė tą meilę, kuria pats degė ir kurią taip nenuilsta-
mai skelbė kitiems. Bet šv. Jonas buvo nekaltas jaunikaitis.

Šv. Jono pavyzdžiu pasekė tūkstančiai ir milijonai
abiejų lyčių jaunimo. Jie, dėl Kristaus meilės amžinai išsi-
žadėję lytinių malonumų, vieni užsidarė vienuolynuose, ki-
ti, pasilikę pasaulyje, pagarsėjo gražiais savo darbais. Ma-
note, kad tie žmonės nelaimingi? Klauskite Augustinų,

klauskite Magdelenų, kada jie buvo laimingesni: ar tada
kai tarnavo kūno geiduliams, ar tada kai pažino ir pamilo
Jėzų? Jie atsakys jums nedvejojami: mes pasijutom esą la-
mingi, kai prisiglaudėm prie Išganytojo širdies.

Brangus jaunime! Ir į tave ištiestos Išganytojo rankos.
Ir tau atvira jo širdis. Glauskis prie jos, pamilk savo Die-
vą ir Išganytoją, o gyvuliškieji geiduliai turės tavyje nu-
tilti. Jis pats padės tau juos numalšinti, tik paprašyk Jė-
zų!

Duok, Dieve, kad mūsų jaunimas iš tikro pamiltų Jė-
zų! Telaimina Jus Visagalis Dievas: Tėvas ir Sūnus
šventoji Dvasia. Amen.

+ *Justinas Vyseckas*

PRİETELIUS

Telšiai, 1936 m. gruodžio 31 d. 51 (575) Nr.

J. E. Telšių Vyskupo laiškas Žemaičių Prieteliui

Didžiai Gerbiamasis Redaktoriau!

Jau Šv. Povilas, tasai »Tautų Apaštas«, gerai suprato, ką reiškia rašyti žodis. Tasai Šventasis, trokšdamas, kad Evangelijos mokslas pasiektų kuo daugiau žmonių, nepasitenkino žodžiu sakomais pamokslais, bet savo raštu siųsdavo įvairioms krikščionių bendruomenėms, kurias buvo veigęs.

Rišyto žodžio reikšmė juo padidėjo, ir žmonės išrado spaudą. Šios priemonės dėka, rašytą žodį šiandien galima šimtais ir tūkstančiais egzempliorių paleisti į pasaulį.

Ką gali padaryti spauda, aiškiai matyti kad ir iš šito vieno pavyzdžio.

1848 m. Vokietijos žydas Karolis Marksas išspausdino savo vadinamąjį »Komunistinį manifestą«. Išspausdino tą raštą tik viena vokiečių kalba. Bet tas raštas netrukus esti verčiamas įvairias pasaulio kalbas ir yra skaitomas tūkstančių ir milijonų žmonių. Šiandien 150 milijonų žmonių šalyje velka baisųjį bolševikų jungą; Meksikoje yra šaudomi katalikai; Ispanijoje yra deginamos katalikų šaltnyčios; kad visa ta šalis šiandien sudosi baisaus naminio karo kraupiai, kad ligšiol negirdėtais būdais yra žudomi nieko nekalti katalikai, tik kunigai, vienuoliai ir vienuolės, ir šiaip vyrai ir moterys, net maži vaikai — tai vis minėto K. Markso manifestą (takos pasėkos).

Savo krašte Rusijos, Meksikos ir Ispanijos baisenybių mes dar, Dievui maloniam, nematome. Bet nesame akli ir nesame, kad ir pas mus panašioms žmogams dirva yra ruošiama. Ir pas

mus nemaža prirašoma ir prispausdinama knygų bei laikraščių, kurių vieni aiškiai puola Kristaus mokslą ir Kat. Bažnyčią, kiti, silpnindami žmonių tikėjimą ar bent nuo jo nupratindami, palaipsniui gamina dirvą raudonajam socializmui ir bolševizmui.

Kai žmogus netyčiomis išgeria nuodų, tai gydytojai, jei dar nepervėlu, duoda jam vaistų, kurie nuodus naikina.

Kai mūsų krašte yra skleidžiami nuodai blogų laikraščių pavydalu, tai mūsų, katalikų, yra šventa pareiga leisti į pasaulį kuo daugiausia gerų laikraščių, kad žmonės, juos beskaitydami, kas kart geriau pažintų savo tikėjimą, jį pamiltų ir nepasiduotų jokiems suvedžiojimams.

Tokį gerą darbą atlieka ir jūsų laikraštis, »Žemaičių Prietelius«. Jau visa eilė metų, kai jis eina į Lietuvą, ypač į Žemaičius, nešdamas brandų žmonių sieloms maistą.

Aplinkybėms susidėjus, »Žemaičių Prieteliaus« redaktoriai keičiasi, bet pats laikraštis visuomet pasilieka tarpais: jis buvo ir bus tikrasis Katalikų Žemaičių prietelius.

Šiais metais kaip tik yra pasikeitęs »Žemaičių Prieteliaus« redaktorius. Aš džiaugiuosi tuo, ką ligšiol yra nuveikęs »Žemaičių Prietelius«. Turiu neabejotinos vilties, kad naujasis jo Vėdėjas juo daugiau įdės į jį savo gabumų ir sumanumų, kad laikraštis juo pagyvės ir bus juo įdomesnis ir naudingesnis skaitytojams.

Mano yra gilus troškimas, kad Žemaičiuose nebeliktų nei vieno

Savaitės kalendorius	Savitė tek. ir id.
3 S. Genovaitės	748 309
4 P. Titaus	748 310
5 A. Simono	748 311
6 T. Trijų Karalių	747 313
7 K. Julijono	747 314
8 P. Severino	747 315
9 S. Marijonos	746 317
10 S. Vilgelmo	746 319

Sekmadienio evangelija kalba apie davimą Kūdikiui Jėzaus vardo.

»Praminta jis vardu Jėzus taip, kaip jis buvo angelo pavadinimas« (Luko 2,21—22).

namų, į kuriuos kas savaitė neatsilankytų »Žemaičių Prietelius«.

Prasidedant N. Metams, aš, šių vilčių gaivinamas, nuoširdžiai sveikinu »Žemaičių Prieteliaus« Redakciją, Bendradarbius ir Skaitytojus, linkėdamas jiems Dievo palaimos.

Sitų mano linkėjimų laidas lai būna ganytojo laiminimas, kurį visiems pamintėms Asmenims iš širdies teikiu.

Justinas, Telšių Vyskupas

Kristaus Gimimo dieną,
1936 m.

Naujų Metų šventės proga savo gerbiamesiems Skaitytojams, Bendradarbiams ir Rėmėjams linkime gausios Dievo palaimos per 1937 metus.

*„Žemaičių Prieteliaus“
Redakcija ir Administracija*

Naujųjų Metų proga nuoširdžiai sveikiname savo gerbiamesnius Klientus.

*Šv. Kazimiero D-jos
Knvgynas Telšiuose*

Telšių vyskupas Justinas Staugaitis 1929 m.